

VASILE CATALIN BOBB

MA in Culture and Communication, Babes-Bolyai University, Cluj, Romania

C. G. Jung, Opere complete. Arhetipurile si inconstientul colectiv

Ed. Trei, Bucuresti, 2003

În *Seven theories of religion* D.L. Pals considera inoportuna introducerea lui Jung alaturi de nume celebre care au studiat fenomenul religios în complexitatea sa. Explicatia acestei ne-alegeri este una pur formala, de metoda, întrucît diversitatea analizelor jungiene asupra materialului oferit de fenomenul religios, din punct de vedere psihologic poate fi cu greu restrînsa la cîteva considerati principale. Este vorba despre imposibilitatea cuantificarii materialului oferit de Jung în cîteva clase sau subclase edificatoare în raport cu ceea ce vrea sa ne spuna autorul. Dificultatea survine în momentul în care psihologia analitica aplicata se combina inexorabil, ca într-un fel de încrengatura combinatorica, cu multiplele figuri mitologice, eroi salvatori, tricksteri, fiinte supranaturale, mandale, demoni, îngeri etc., pusi, sa demonstreze existenta inconstientului colectiv si a elementului sau constitutiv, arhetipul.

Laudabila intentia Editurii Trei de a publica operele complete ale psihanalistului elvetian C. G. Jung, pentru a putea avea în fata primul volum din cele 18 (!) propuse cititorului român, si, astfel, pentru a spera într-o recuperare completa a gîndirii unuia dintre cei mai importanti oameni de cultura ai secolului trecut.

Arhetipurile si inconstientul colectiv sunt principalele descoperiri jungiene în psihologia analitica si trebuie înteles, din capul locului, ca baza analizelor sale este una pur fenomenologica, întrucît studiul de caz constituie preambulul întregii constructii epistemologice. Fiecare pas facut de Jung în marile sisteme mitologice ale culturii universale este dublat, imediat, de exemple clinice ale indivizilor reali pe care îi trata. Orice aluzie metafizica este înabusita de corespondente ale materialului empiric, digresiunea în speculativ este mereu reprimata, astfel încît totalitatea teoriilor propuse de Jung pot fi verificate cazuistic.

„Arhetipurile si inconstientul colectiv" analizeaza mai întîi conceptul de inconstient colectiv al carui corolar indispensabil este arhetipul. Definirea stricta a celor doua elemente se impune imperativ întrucît orice incursiune in opera marelui gînditor clacheaza fara o prealabila analiza metodologica. Se poate presupune antecedenta inconstientului colectiv, ca matrice universala specifica întregii umanitati, asupra arhetipului, numai ca elementul definitoriu ramîne tocmai acesta din urma. Fara arhetip nu exista inconstient colectiv si viceversa. Trebuie distins în interiorul arhetipului între arhetipul natura si reprezentarile arhetipale. Astfel, arhetipul (ceea ce putem numi reprezentari arhetipale) este ca realitate a psihismului colectiv *jumatatea* pe care o posed apriori (în masura în care aprioricul poate tine de experienta speciei scoasa din osmoza materie – spirit, în timpuri imemoriale printr-un rapt cosmogonic), iar

KEY WORDS:

Religious phenomenon, Jung, archetype, psychoanalysis, hermeneutics

arhetipul natura este dezvaluit de "viziunile onirice", "imaginatia activa", "fantasmele în stare de transa", fiind *jumatatea* pe care o caut. Imposibilitatea cuantificarii gnoseologice a "arhetipului in sine" îl situeaza în linia marilor concepte metafizice: prim motor, divinitate, fiinta. Numai ca marea diferentiere între aceste concepte si arhetip ramîne pozitionarea spatiala; daca primul motor, divinitatea, fiinta comporta situari transcendente, arhetipul face drum invers situîndu-se înauntrul individului. Totusi, avem în acest moment numai o ipoteza, întrucît arhetipul în sine "poate fi lasat" în transcendent fara a deraia de pe firul gîndirii jungiene - Jung nu face nici o precizare clara asupra acestui aspect.

Aceasta scurta prezentare a arhetipului s-a impus ca fiind necesara întrucît cartea propune apoi o incursiune în lumea arhetipala a culturi, si putem lesne observa ca peste tot, de la antichitatea greaca, indiana, egipteana la epoca medievala crestina regasim diferite forme si întrupari ale arhetipului. De la arhetipul mamei la arhetipul *infans*, de la arhetipul *animei* reprezentat de zeita Kore, la psihologia figurii *trickster*-ului, toate acestea vin sa sprijine constructia edificiului arhetipal.

Desigur, nu putem eluda în prezenta recenzie elementele de psihologie analitica care apar în capitolele X si XI, unde sunt explicitate pe larg conceptele de constiinta, inconstient, individuatie. Inedit este capitolul V, „Despre renastere" în care se pot regasi diferite forme ale renasterii si diversele aspecte psihologice ale acesteia. Cele cinci forme ale renasterii sunt: Metempsihoza, Reîncarnarea, Învierea, Renasterea, si Participarea la procesul transformari. Iar ca evenimente psihologice care stau la baza renasteri regasim: experienta transcendentei vieti si transformarea subiectiva. Individuatia, în teoriile jungiene ocupa un loc central întrucît apare ca proces psihologic de unire a contrariilor, sub stindardul elementului central al psihismului individual anume Sinele. Este un fel de punere în ordine cu tine însuti, de explicitare a complexelor care inhiba descoperirea arhetipurilor, un mecanism de recunoastere, printr-un travaliu continuu, a idiosincraziilor personale.

Unul dintre cele mai inedite capitole ale actualei editii îl reprezinta ultimul capitol, „Despre simbolistica mandalei", în care este prezentata o întreaga paleta de imagini edificatoare. Exemplificarile si interpretarile fiecarei imagini dau savoare cartii si în acelasi timp lasa cale libera interpretarii personale – hermeneutica „înca" mai functioneaza.

Întreaga teorie dezvoltata de Jung nu face altceva decît sa descrie structura sufletului personal prin intermediul inconstientului colectiv care poate fi regasit în cultura umanitatii, iar instrumentul de cautare este arhetipul. Este vorba despre un travaliu continuu, similar cu cel regasibil în procesul de individuatie, care urmareste identificarea, în decursul istoriei, a elementului „transistoric" riguros, si în acelasi timp divers, care formeaza structuri comune, anacronice, în culturi diferite.